

ՏԱՄԱՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան դինը 10 բուր, կէս տարւանը 6 բուր:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաբաղադրացիք դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция «Мшак»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

ՄՇԱԿ

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

Կը ՀԱՍՏԱՐԱԿՎԻ ՆԵՐԿԱՑ 1883 ԹԻՒՆ ՆՈՅՆ ԳԻՐԲՈՎ

ԵՒ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄԱՅՈՎ

I. ՏԵՐԻՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՎ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ: III. ՆԵՐԲԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀՆՈՒԱԳԻՐՆԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետոն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ, գիտութեան ամեն ինքնուրոյն, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: ԲԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ: Տարեկան 10 բուր, վեց ամսւայ 6 բուր, իւրաքանչիւր ամսւայ 1 բուր: ՀԱՏՈՎ համարները 5 կոպէկ: ՀԱՅՏԵՆ. Тифлис, редакция «Мшак».

Խմբագիր—Հրատարակող ԳԻՐԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԲԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Դարձեալ առաջնորդի մասին: Նամակ Բագուցի: Նամակ Բագուցի: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Թիֆլիսից: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀՆՈՒԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Խաչագողի յիշատակարան:

ՆԵՐԲԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱԶԵԱԼ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՎ ՄԱՍԻՆ

Մշակի՝ երէկվայ համարում խօսելով նոր նշանակված առաջնորդի առջև բացվող լայն ասպարէզի մասին, կուզենայինք դարձեալ մի քանի խօսք աւելացնել մեր երկրից դատողութիւններին:

Նրանք, որոնք սովոր են բնականապէս իրանց աչքերը ուղղել դէպի իրանց հոգեւոր հայրը, դէպի առաջնորդը և նրանից ամեն բանում պաշտպանութիւն և օգնութիւն խնդրել, նրանք էլ, ի հարկէ, իրաւունք ունեն

ապասել որ առաջնորդը լինի մի մարդասէր մարդ, լայն սրտի և հոգեւ տէր մարդ, որ պէս զի սմովի և ամբի իր կարողութեան չափ կարօտեալներին ցաւերը:

Աւելցնենք սրա վրա որ և մեր այլ և այլ ընկերութիւնները, ինչպէս օրինակ «Կովկասեան հայոց բարեգործական» ընկերութիւնը, թիֆլիսի «Հայուհեաց» ընկերութիւնը, և այլն, աւելի արդիւնաւոր լինելու համար կարօտութիւն ունեն առաջնորդի աջակցութեանը և գործակցութեանը: Վերջիցեալ ծանր պաշտօն ստանձնող անձն, մանաւանդ, շատ հարկաւոր է որ ներգործող և կառավարող խելքի տէր մարդ լինի, թէ իր ներքին և թէ իր արտաքին յարաբերութիւններին մէջ. նա մի և նոյն ժամանակ մի ուժովն բնաւորութեամբ անձն պիտի լինի, որ կարողանայ, մանաւանդ, հեռացնել իրանից շողջորթ վարպետներին, որոնք սովորաբար օգուտ են քաղում բարի մարդկանց թուութիւնից և բարեսրտու-

թիւնից, ճարտկութեամբ դիտեն զրանց ամեն կերպ հարստահարել յօգուտ իրանց անձնական նպատակներին և շահերին:

Հանգուցեալ Այլադեանի մահից յետոյ, մեր ամենքիս յարգված անձը, Գրիգոր Եւպիսկոպոս Աղափիրեան, կարճ ժամանակով առաջնորդական փոխանորդի պաշտօնը կատարելուց յետոյ, պաշտօնապէս հրաւիրվեցաւ Էջմիածնի Ճեմարանը, ուսուցչի պաշտօնով: Եւ այսօր Վրաստանի և Խմբէթի հայոց թեմը հանդիպում է իր նոր առաջնորդին, Արիստակէս Եպիսկոպոս Սեդրակեանին: Մի քանի դեղեցիկ դժբերի թարգմանադր, Գարաբաղի և Նուխու մէջ փոխանորդի և յաջորդի պաշտօնը վարելուց յետոյ, վերջերումն Արիստակէս Եպիսկոպոսն էլ ճեմարանի մէջ ուսուցչական պաշտօն էր կատարում:

Կ. Թէմ:

ՆԱՄԱԿ ԲԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Փետրվարի 2-ին
Երէկ առաւօտեան ժամը 11-ին, երբ տուն էի վերադառնում, ճանապարհին ինձ հանդիպեց անկասկած լինելու մի քստմեկի տեսարանի. մի թուրք, բռնած մի ձեռքում սուր և ատրճանակ, իսկ միւսում մազերից բռնած մի կտրված կանաչի գլուխ, ահաղին ամբարի առաջ, դիմում էր տեղիս պոլիցիան. նա մտաւ այնտեղ և ձգելով դէմքերը այդ կառափի հետ դէպի պոլիցիայի տեղը ասեց—«Հայուհեաց ինչ որ ցանկանում էք կարող էք ինձ հետ անել. այդ դուրսը կարեցի ես». նրան անմիջապէս կալանաւորեցին: Ինչպէս պատմում են դա մի հրէուհի է եղել մահմեդական: Դուք ինչ ընդունած, որին այդ թուրքը մի քանի տարիներ իրեն սիրուհի պահելու է եղել, բայց երբ նա այլ ևս աղքատացած էր, աղջկը թողւում է նրան, և գնում է «հասարակաց մի տուն», որտեղ և մի քանի օրից յետոյ կատարվում է այդ բարբարոսական դրաման նոյն թուրքի ձեռքով: Առեւտրները սարսափելի կերպով ընկնում են: Յունվարի 1-ին, անցեալ տարվայ խանութներից

ԽԱՉԱԳՈՂԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

Եւ մօտեցայ Նէնէին: Նա դեռ քնած էր սայլակի վրա: Ինչպէս քաղցր և հանդարտ ընկել էր նա: Ինձ խիտ դառն էր խռովել զեռանաւ կոյսի հանգստութիւնը: Ո՞վ դիտէ, սրբաբնի երազներ հրապուրում էին նրան: Նա ժպտում էր, նրա մարմանի պէս կարմիր չրթուքները շարժվում էին: Գուցէ նա այդ րոպէս համբուրում էր մէկին, որին սիրում էր: Երբեմն արձակում էր ինձ անհասկանալի բառեր: Մէկի հետ խօսում էր նա: Ո՞վ դիտէ, գուցէ խօսում էր հէնց իր ծնողների հետ, որոնց կորցրել էր: Նա իր նուրբ թերթիկները տարածեց, երեւի, գրկում էր նրանց, և ահա նրա դէմքը պայծառացաւ ուրախութեան լուսով...

Երկար զմայլած նայում էի նրա վրա: Կիտաւորի կործան խիտ մեղմ կերպով բարձրանում և իջնում էր: Ծնաւորութիւնը խաղաղ էր: Յանկարծ նրան տիրեց մի տեսակ խռովութիւն: Երեւի վրա երեւացին զայրացած ցնդումներ: «Հեռուն, անխելայ...» գոչեց նա և վեր թռաւ տեղից:

—Ախ, դարձեալ այն աւազակը... բացականչեց նա ցաւալի ձայնով, և սկսեց երկնոտ աչքերով նայել իր շուրջը:

Երբ տեսաւ ինձ իր մօտ կանգնած, հանգստացաւ:

—Ինչ եղաւ այն աւազակը, հարցրեց ինձանից:

—Ո՞ր աւազակը:

—Այն, որ սպանում էր ինձ:

—Դու երազի մէջ տեսել ես նրան, Նէնէ:

—Խեղճ աղջկայ երեսակալութիւնից չէր հեռանում չարագործի պատկերը, որը մի օր առաջ փորձում էր սպանել նրան: Բայց նա չը գիտէր, որ այժմ կանգնած էր իր մօտ մի ուրիշ չարագործ, որին պատուիրել էին նոյն դահլիզները կատարել:

—Դու այստեղ ես, ես էլ չեմ վախենալ... ասում էր նա, իր մտեւորութեամբ լի աչքերը դարձնելով դէպի ինձ:

Ո՞րքան կրակ կար այդ աչքերի մէջ, որքան խոր թափանցում էր նրանց փայլը իմ սրտի մէջ: Մտածելով, որ մեր յամեցողութիւնը կարող էր չարժեք քաղար Պետրոսի կասկածը, ես հրաւիրեցի Նէնէին ինձ հետ գնալ անտառը առաւօտեան դրօտանքի համար: Նա հրաժարվեցաւ, ասելով:

—Չէ, անտառը չը գնամ:

—Նա վախենում էր հանդիպել աւազակներին:

Եւ հանգստացրի նրան, ասելով:

—Շատ հեռու չենք գնալ և ոչ քեզ այն աւազակների կողմը կը տանա:

Նա համաձայնեցաւ:

Գեղեցիկ էր այն առաւօտը: Ո՞րքան ախորժապում էր հովաստն օդի թարմութիւնը, խնկարկված բլրաւոր ծաղիկների անուշահոտութեամբ:

Ինչպէս ուրախ երգում էին անհոգ թռչունները: Եւ որքան ծիծաղկոտ փայլում էին արեգակի

առաջին ճառագայթները ցողադարձ տներներ վրա: Ամեն ինչ սքանչելի էր, ամեն ինչ խորին, անսահման բերկրութեամբ զուարճանում էր ընտելեան սրբազան տաճարի մէջ: Տխուր էր միայն իմ սիրտը...

Նէնէն չուտով նկատեց այդ, և երբ փութը ինչ հեռացանք մեր իշխանից, հարցրեց նա.

—Դու սիրում ես ծաղիկներ:

—Սիրում եմ:

—Եւ քեզ համար մի լաւ փունջ կը պատրաստեմ. ես խմանում եմ զեղեցիկ փունջեր չինել: Իմ հայրը մի ժամանակ մի պարտիզպանից գնում էր մեծ քանակութեամբ զանազան տեսակ ծաղիկներ, ևս փունջեր էի պատրաստում, ամուսն էի գլխավորել մէջ, և փողոցներում ման ածելով, վաճառում էի:

Եւ ժամանակ չունէի պատասխանելու Նէնէի այս տեսակ քննադատական խոսքին. ինձ զբաղեցնում էր այն միտքը, թէ ինչ պէտք էր անել խեղճ աղջկայ հետ:

—Նէնէ, հարցրի նրանից,—այդ անտառում բնակիչներ կան:

—Այն աւազակները...

—Բացի նրանցից:

—Բաւական հեռաւորութեան վրա գտնվում է մի փոքրիկ գիւղ:

—Իսկ մօտիկ տեղերում:

—Մի անակ կայ, ուղիղ ծովի ափի մօտ:

—Ո՞րքան են բնակվում տնակի մէջ:

—Երկու հոգի միայն,—մի աւետար մարդ և մի պառուս կին:

30% կարելի է պարզ ասել որ փակված է: Երկու խօսք էլ այս երեկոյան հայերէն ներկայացման մասին: Արեւմտեան սիրողներին և տիկ. Արզումանեանի մասնակցութեամբ խաղում էր Շիլլերի «Աւազակներ» դրաման: Առաջ քան այդ մասին մեր կարծիքը կատելնք, ես գնում եմ այստեղ մի գէպը, որ կարծես պարսկերէն մի գրքի մէջ կարդացի: Պարսից երեկի բանաստեղծ Սահին, մի օր ճանապարհից անցնելուց նկատում է մի աղիւսագործի, որ ցիւրից պատրաստում է եղև թրծուն աղիւսներ, մի և նոյն ժամանակ բանաստեղծի երգերը շատ արագադաժ կերպով երգելով: Սաղին մտնում է դրա աղիւսների մէջ և սկսում է կոխտել. երբ նրան արեւատաւորը հարցնում է թէ ինչու այդպէս անխելճ կերպով փչացնում է իր աշխատանքը, նա պատասխանում է. «ցաւեցնում է քեզ...» Բայց իմացիք որ այնքան ևս ինձ է ցաւեցնում երբ իմ գրածները դու այդպէս արագադաժ ասում ես, աւելի լաւ է որ լռելի, ես այդպէս չեմ գրել:» Եթէ Շիլլերը կենդանի լինէր, մենք անշուշտ հաւատացած ենք, որ նա բոլորին էլ բռնի վրայից դուրս կանչէր. անկասկած, բոլորովին անբնական լաւ, չը սովորած դեր, անվերջ և անհասկանալի նախադասութիւններ. պ. պ. դարաբաղից կասեն «հաղարան-փաղարան դիւս տալ»: Խաղի ժամանակ չվաղանում էին. վերջապէս մեծ անհամբերութեամբ ներկայ եղողները կարող եղան մինչև վերջը սպասելու համբերութիւնը ունենալ: Զարմանալի է, մի պարտն, որին մեզք էր անգամ դերասան անունը տալ, որ մինչև անգամ հասարակ դերեր անկարող էր կատարել, յանկարծ ներկայացնում է Շիլլերի «Աւազակներ», կարլի և Ֆրանցի երկու նշանաւոր դերերը վեր առնելով ինքը և այդ մի և նոյն անձնաւորութիւնը դեռ յանդիմարտիկ ունի ամեն տեղ հաշկոված Աղաւանդի խաղին չը հաւանելու և իրենից ցած կարծելու: Վերջապէս հասարակութեան դէպի թափում ունեցած ճաշակը բոլորովին սառեցրած են. նա այժմ միւս չէ անգամ երեւի ընկած և զօռով է տոմսակ աւանում, իսկ առնելուց յետոյ էլ չէ զալիւ. այս երեկոյան ներկայացման ևս եկողները շատ քիչ էին: Ուրախալի երեւոյթ է:

Արէլ Ապրեսեանց

—Ինչպէս մարդիկ են:
—Բարի ձկնորսներ են:
—Քեզ ճանաչում են:
—Հանաչում են: Ամեն անգամ, երբ պատահում էր ինձ մտնել նրանց տնակը, կերակրում էին ինձ, հազուադէպ էին տալիս:
—Կարող ես ինձ տանել այնտեղ:
—Կարող եմ:

Մինչև ձկնորսի տնակը հասնելը, ես ընկղմուած էի խառն մտածութիւններին մէջ: Նէնէին սպանելու մտքից շատ հեռու էի: Այժմ նրա կենսաբան նոյնքան թանգազին էր ինձ համար, որքան ինքնապէս ինձ փոփոխութիւն էր, որ կատարվեցաւ իմ մէջ: Ինչու իմ ձեռքերը այս անգամ դողում էին արիւնոտ գործում: Ո՞վ միջամեղեց իմ բնաւորութեան վայրենութիւնը: Միթէ կնոջ չունչի կախարակաւ աղբիւրներից զարթեցրեց իմ մէջ քնած խելոքը:—Այդ բոլորը դեռ անորոշ միտքի մի բան,—գգում էի, որ իմ սիրտը կապված էր այդ անբնական աղբիւր հետ: Արդեօք սիրում էի նրան: Ո՞չ: Իմ զգացմունքը աւելի ցաւակցական էր, աւելի բլրում էր կարեկցութիւնից դէպի նրա թշուառ վիճակը: Նէնէն որը էր, Նէնէն անտէր էր, Նէնէն ևս ապառնի մահից, և մի ներքին ձայն ասում էր ինձ, որ պէտք է շարունակեմ նրա պաշտպանը լինել:

Միւս կողմից, ես այժմ գգում էի մի տեսակ ատելութիւն դէպի քաւար Պետրոսը: Կարծես Նէնէն ինքն իմ աչքերից այն դիվական քոյր, որ

ՆԱԽԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Փետրվարի 12-ին

Ուշադրութեան արժանի է Բագուի ներկայ դրութիւնը: Նախապէս առնուելի անտանելի ճգնաժամը ժողովրդին յուսահատութեան և վատութեան է ենթարկել միանգամայն: փոխութեան տակաւին զգալի և ցաւալի է: անցեալ տարուայ ուրախ և գրեթէ անհող ժողովուրդը այսօր նմանում է բացարձակ դաշտի վրա դեղերով երկչոտ ուշադրութեան հօտի: Բոլոր դասակարգերը դուրս են նախապէս արդիւնաբերների այս տարվայ կրած վնասների չարաչար հետեւեցնելի ճնշումը և ոչ մի անհատ ազատ չէ այսօր թէ ներկայի և թէ ապագայի ծանր հոգսերի ծանրութիւնից: Սակայն ամենից վշտալի և տխուր պատկեր է ներկայացնում աշխատաւոր դասակարգը, բանտարները, արհեստաւորները, գործակատարները, բազմաթիւ ֆոտոգենիկ գործարարները և հանքահորերի գործողութեան դադարումը հարկաւոր և հազարաւոր աշխատաւոր ձեռքեր է թողել առանց որ և իցէ պարագայի մէջ և ապրուստի միջոցները: Այն մշակները, որոնք քիչ թէ շատ միջոց ունեն, անպապաղ աշխատում են հեռանալ իրանց հայրենիքը, իսկ նրանք, որոնք կարողութիւն չունեն ստիպւած են մնալ առ այժմ կոտրած յոյսերով (Բագու), ուր նրանք քաղցածութեան ճանկերից ազատ մնալու համար ստիպւած են դիմել հազար տեսակ ներքի և աննրբի միջոցները: Մարդու սիրտն է մորմուռում նայելով այդ անբաղձ քանքանի նիհար, դալկացած դէմքերի վրա, որոնք արտայայտում են մերթ խորին տրտմութիւն, մերթ յուսահատութիւն և մերթ աշխարհային վճիռ... քաղցածութիւնը մարդուն անբարոյականացնում է, յանցաւոր է դարձնում, անհոգեւոր է դարձնում... ո՞չ դուռն ճշմարտութիւն, մինչև երբ դու պիտի գոյութիւն ունենաս.....

Անգութ է անխիղճ է այն յանցաւոր լաբիրինթոսը, որ անուանւում է Բագու: Աստուծոն և միայն Աստուծոն է յայտնի թէ տարեկան որքան անմեղ, թաւալ և աշխատող ոյժեր է նա սպանում իր նախապէս արդիւնաբերութիւն ապաւած գաղանային ճանկերում, թէ որքան թշուառ զոհեր է անդունդը դրոյում ու լսելում այդ կատարեալ իրական դժոխքը: Հայրենի հողից հեռացած, ընտանիքի ու գաւառների փայփայանքներից, գոյաւնքներից զրկւած այն հարկաւորութիւնները, որոնք գաղթել են և այժմ իսկ չեն դադարում գաղթելու ոսկիւսօ յոյսերով դէպի այդ խաւար տարտաւորութեան արժանի են խորին ցաւակցութեան և լուրջ մտածողութեան: Ինչն է ստիպում այդ թշուառներին թողնել իրանց հայրենի հողը, ազատ դիւղային օդը, ընտանեկան նահապետական մարդու կեանքը և հեռանալ քաղաքները զեղխութեան, ֆիզիկական ու բարոյական անտեղի այդ կենտրոնները, ուր նրանք փր-

մինչև այսօր թոյլ էր տալիս ինձ նկատել այդ հրէշաւոր մարդու բարոյական այլանդակութիւնը: Ոչինչ էլ կարող այնպէս համոզել կերպով բացատրել ինձ նրա բարբարոսութիւնը, որպէս այն խօսքը, որով հրամայեց ինձ սպանել Նէնէին: Կրանից լաւ առիթ գտնել կարող չեմ, մտածում էի ես,—կը վեր առնեմ Նէնէին, կը հեռանամ, և կազաւում այդ չարագործից)...

Բայց իսկոյն երևան էին գալիս՝ աղքատ մայրս, քոյրերս և վերջապէս իմ նազելի Ստան: Կրանք սպասում էին իմ լի քսակով վերադարձին: Իսկ իմ վատակամ բոլոր արժաթը քաւոր Պետրոսի մօտ էր գտնուում: Բաժանվելով նրանից, պէտք է կորցնէի իմ ամբողջ հարստութիւնը: Ինչպէս թողնէի, ինչպէս հեռանայի նրանից: Դահլիճութեան թիւնը և այդ դէպքում կուրացրեց ինձ... ես մը նացի անվճարականութեան մէջ...

Այդ բոլոր խորհրդածութիւնների միջոցներէ իմ մտքում պարզվեցաւ մի բան, որ ես որչափ անպատճառ բաժանվել քաւոր Պետրոսից: Բայց մտածելի, թէ նախ պէտք է Նէնէին յանձնել ձկնորսին պահելու համար, եթէ կը գտնեմ նրան այնպիսի բարի մարդ, որպէս պատմում էր Նէնէին: Իսկ յետոյ կաշտատեմ մի կերպով քաւոր Պետրոսի ձեռքից դուրս բերել իմ արժաթը, որ նա ոչինչ չը հասկանայ: Երբ այդ կատարված կը լինի, այն ժամանակ կառնեմ Նէնէին և կը հեռանամ մի օտար աշխարհ և այնտեղ նրա կեանքը ապահով վիճակի մէջ կը դնեմ:

Բայց ես չը գիտէի, արդեօք Նէնէն կը համաձայնվէր մնալ ձկնորսի տնակում և սպասել ինձ,

չանում ու անհետանում են անյայտ կերպով: Ինչ միջոցներով է հնարին կապել այն վտանգաւոր ակտի առաջը, որ անուանւում է գաղթականութիւն,—հաւայն նշանաւոր հարցերը, որոնք այսօր արժանի են ամենայն մի խոսքի ու հասկացող մարդու լուրջ ուշադրութեան: Բայց արդեօք նրանք արժանանում են այդ ուշադրութեան... առաջ, շատ քիչ կամ ամենեւին ոչ:

Հիշտ է տաք սենեակում նստել, ժողովրդի լուսաւորութեան, տնտեսական բարեկեցութեան համար ծրարները հեղինակել, օլմալական դադարից մտքեր քարոզել, կամ ինչպէս իմ համադրադրացիները ասում են՝ վարդապետի խրատները կարդալ, առանց կարողանալու հասկանալ թէ այդ ծրարները, այդ բարձր երևակայական մտքերը, այդ վարդապետական խրատները որքան իրադրութիւն են կենսական, մտաւելի և օգտաւէտ են ժողովրդին: Իմ մէջ ամսվապէս մի տեսակ արհամարհանք դարձից, երբ այս օրերս կարդացի այդ քարոզչութիւնը մէկի մի արխատութեան, տնտեսական առաջարկութիւնը, որը թելադրում է հիմնել թիֆլիսի մէջ հայ համալսարանականների մի դրագիտական կուրս, որը պիտի ծառայէ, ինչպէս բացատրում է ինքը, այդ քարոզչի, մեր բարձր կրթութիւնն ստացածների համար իբրեւ մտքեր չիվելու մի կենտրոն: Արհամարհանք եմ ասում, որովհետեւ չէ կարելի մի այդպիսի անհամապատասխանութեան վրա անտարբեր աչքով նայել, մի այնպիսի առաջարկութիւն, որի իրադրութեան ուղիղ ոչինչ օգուտ չէ կարող ունենալ, եթէ ոչ աւելի ու աւելի հեռացնել գոհնիկ ամբոխին մեր դարգացած և լուսաւորված դասակարգից: Ինչ անհեթեթութիւն, փոխանակ աշխատելու այդ երկու մարմինների միաւորութեան կապը ամբայնելու, մեր պոլիթիկայի դեռ նոր է առաջարկում թիֆլիսի ինտելիգենցիային հրաժարվել ժողովուրդից և կազմել մի առանձին, բարձր, անմատչելի մարմին—գրաւեմների կուրս: Յանկալի է իմանալ թէ ինչ պիտի անէ այդ «մտքերի կենտրոնը», այդ այդպէս ասած իրան տեսակ դիտութիւնների և կազմիւն, ինչ նպատակի պիտի ծառայի նա—ժողովրդի շահերին թէ հենց լոկ մտքեր չիվելու: Վերջինի համար խօսք չունենք, բայց չենք կարծում որ մի այնպիսի բարձր արխատակալական հիմնարկութիւնը մաղի չափ օգուտ կարողանայ ունենալ ժողովրդի համար: Ճշմարիտ է, նրա համար կարող են արժարժիկ նոր մտքեր, երևան գալ բարձր գաղափարներ, բայց այդ բոլորը կը լինեն վերացական, անօգուտ, քանի որ չեն ունենում ժողովրդի հետ որ և իցէ կապ, քանի որ այդ հիմնարկութիւնը անշատկամ կը լինի վերջինից: Ժողովրդի շահերին ծառայելու համար առաջին և ամենապիտան արդիւնքն է լաւ ծանօթութիւն ունենալ այդ շահերի հետ. չենք հասկանում ինչպէս կարող է այդ հիմնարկութիւնը իմանալ ժողովրդի շահերը, քանի որ նա պիտի մի չինական պատուով անշատկամ լինի վերջինից, քանի որ նրա

մինչև ես քաւոր Պետրոսի հետ հաշիւներս վերջացնէի: Նրան փորձելու համար ասեցի.— Նէնէ, մենք ուրիշ տեղ պիտի գնանք, դու չես կարող միշտ մեզ մօտ մնալ: Հիմա ես քեզ ազատ եմ թողնում, ուր որ ուզում ես, գնա: —Ես քեզանից չեմ բաժանվի: —Ինչու: —Ես հիմա շատ եմ վախենում: —Առաջ չէիր վախենում: —Ձեռք վախենում, նրա համար որ, չէի իմանում, որ մարդիկ այդքան վատ են լինում... Նա ակնարկում էր իրան չարաչար ու ազաւորները վրա: —Կարելի է ես էլ վատ եմ: —Կու լաւ մարդ ես. ես քեզանից չեմ վախենում: —Ես հեռու երկիր պիտի գնամ: —Ուր որ գնաս, կը գամ քեզ հետ: —Բայց եթէ մնամ այստեղ: —Ես էլ կը մնամ քեզ մօտ: —Մենք տուն չունենք: —Այդ անտառի մէջ մեզ համար մի խրճիթ կը չլինեց: Նա դարձեալ յիշեց առաջակներին և խօսքը փոխեց.— Ձեռք, հեռու, այստեղից շատ հեռու գնանք: Խեղճ աղջիկ, ինչ էր, որ նրան այդպէս կապեց ինձ հետ, արդեօք սէրը, արդեօք երախտադրական զգացմունքը, որ ես նրա կեանքը ազաւոր վիճակի մէջ կը դնեմ:

մինչև ես չը գիտէի, արդեօք Նէնէն կը համաձայնվէր մնալ ձկնորսի տնակում և սպասել ինձ,

էի Նէնէի կեանքը գտնել առժամանակ ապահով վիճակի մէջ դնել, մինչև քաւոր Պետրոսի հետ գործերս վերջացնէի: Ինձ հրամայված էր սպանել նրան, եթէ ես այդ հրամանը չը կատարէի, անտարակոյս կը կատարէի նա, որ հրամայեց ինձ: Աղջիկը չէր կարող ազատվել քաւոր Պետրոսի գաղանակներից, եթէ նա հասկանար, որ տակաւին կենդանի է մնացել նա: Մենք այժմ գտնվում էինք լեռնային բարձրութեան վրա: Մեր առջև բացվեցաւ անսահման մայր-արծաթափայլ տարածութիւն—ծովը: —Հիմա մօտեցանք ձկնորսի տնակին, ասաց Նէնէն: —Քեզ կը տանեմ նրա խրճիթը: —Ես այնտեղ մնալ չեմ մնայ: —Ես չուտ-չուտ քեզ մօտ կը գամ: —Ամեն օր, հա: —Հա, ամեն օր:

Մենք պէտք է իջնէինք լեռնային դառիվայրը, որ տանում էր դէպի ծովը: Անտառը այստեղ վերջանում էր, սկսվում էին մանր թփեր միայն: Այդ թփերի մէջ թաքնված էր ձկնորսի խրճիթը, ոչ այնքան հեռու ծովի ափից: Այդ միջուկը խրճիթի մէջ բնակվում էր այն գաղանաժանութիւնը, որի մասին չըբանկաբանում ոչինչ տեղեկութիւն չունէին, թէ ով է նա, որտեղից է եկել, կամ ինչ մարդ է: Ես գտայ նրան իր պառտի հետ այնպէս բարի, որպէս պատմել էր Նէնէն: Նրանք խիստ սիրով ընդունեցին իմ առաջարկութիւնը, մանաւանդ երբ պատմեցի անբախտ աղջկայ աղետալ անցքը:

Նա դարձեալ յիշեց առաջակներին և խօսքը փոխեց.— Ձեռք, հեռու, այստեղից շատ հեռու գնանք: Խեղճ աղջիկ, ինչ էր, որ նրան այդպէս կապեց ինձ հետ, արդեօք սէրը, արդեօք երախտադրական զգացմունքը, որ ես նրա կեանքը ազաւոր վիճակի մէջ կը դնեմ:

գիտնական անդամները բացի իրանց հիմնարկութեան չոր պատերից ոչինչ մասին տեղեկութիւն չեն ունենալ:

Բաւական է վերջապէս ինչքան մեր ինտելիգենցիան բարձրեց նայեց ժողովրդի վրա, այժմ հարկաւոր է նրան մի փոքր էլ թօթափել աղքատականութեան փոշին և խառնվել ժողովրդին, գործել հաստատ հիմքի վրա, սկսել արմատից և ոչ թէ գաղաթից, ինչպէս նա մինչև այժմ արել է և անում է, ժամանակ է վերջապէս մեր գործիչներին հասկանալ թէ անհնարին է նրանց օգտաւէտ լինել հասարակութեան համար, քանի որ չեն ճանաչում և չեն ուսումնասիրած այդ հասարակութիւնը: Տպարանում մատիտով անկապ և անհամ յօդուածներ չարագրել չէ նշանակում գործել:

Շիրմանդադէ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՈՒՐԱՎԱՍՔԻՑ մեզ գրում են: «Փետրվարի 24-ին տեղիս հայ թատրոնականները կը ներկայացնեն յօգուտ հայոց ուսումնարանների «Աղքատութիւնը արատ չէ», հեղինակութիւն Օտորովա-կու և մի վոլոդիլ»:

Կերակի օր, փետրվարի 20-ին, երեկոյան 7 1/2 ժամին, լինելու է «Կենդանիների հովանաւորութեան» թիֆլիսի ընկերութեան ընդհանուր ժողովը: Ժողովը լինելու է Գլխավոր տեսական ընկերութեան ընտարանում:

Չորեքշաբթի օր, փետրվարի 16-ին վրաց թատրոնական խումբը առաջին անգամ ներկայացրեց Արծուռու թատրոնում Շէկսպիրի «Թագաւոր Լիր» պիեսան: Կերակի շատ լաւ էր Լիրի դերում, միւս դերասաններն ու դերասանուհիները թոյլ էին: Այդ պիեսայի համար պատրաստված էին նոր դեկորացիաներ:

Յունվարի վերջում «Մշակը» ունէր 1000 բաժանորդ, փետրվարի սկզբներում մենք ունէինք 1050 բաժանորդ, իսկ այսօր «Մշակը» ունի 1100 բաժանորդ:

Կրկնում ենք մեր բաժանորդներին, որ նրանք, որոնք հասցէն փոխում են, պէտք է մեզ յայտնեն ոչ թէ միայն թէ որտեղ են կամենում ստանալ մեր լրագրերը, բայց և որտեղ էին ստանում մինչև այժմ և բացի սրանից աղբիւր փոխելու համար պէտք է ուղարկեն ոչ թէ մի հատ 7 կօպէ-կանոց փօստի մարկա, այլ երկու հատ եօթ կօպէկանոց փօստի մարկա:

Թիֆլիսի հասարակութեանը ծանօթ հայ դերասան պ. Աղաման այժմ գտնվում է Մօսկվայում:

էի Նէնէի կեանքը գտնել առժամանակ ապահով վիճակի մէջ դնել, մինչև քաւոր Պետրոսի հետ գործերս վերջացնէի: Ինձ հրամայված էր սպանել նրան, եթէ ես այդ հրամանը չը կատարէի, անտարակոյս կը կատարէի նա, որ հրամայեց ինձ: Աղջիկը չէր կարող ազատվել քաւոր Պետրոսի գաղանակներից, եթէ նա հասկանար, որ տակաւին կենդանի է մնացել նա: Մենք այժմ գտնվում էինք լեռնային բարձրութեան վրա: Մեր առջև բացվեցաւ անսահման մայր-արծաթափայլ տարածութիւն—ծովը: —Հիմա մօտեցանք ձկնորսի տնակին, ասաց Նէնէն: —Քեզ կը տանեմ նրա խրճիթը: —Ես այնտեղ մնալ չեմ մնայ: —Ես չուտ-չուտ քեզ մօտ կը գամ: —Ամեն օր, հա: —Հա, ամեն օր:

Մենք պէտք է իջնէինք լեռնային դառիվայրը, որ տանում էր դէպի ծովը: Անտառը այստեղ վերջանում էր, սկսվում էին մանր թփեր միայն: Այդ թփերի մէջ թաքնված էր ձկնորսի խրճիթը, ոչ այնքան հեռու ծովի ափից: Այդ միջուկը խրճիթի մէջ բնակվում էր այն գաղանաժանութիւնը, որի մասին չըբանկաբանում ոչինչ տեղեկութիւն չունէին, թէ ով է նա, որտեղից է եկել, կամ ինչ մարդ է: Ես գտայ նրան իր պառտի հետ այնպէս բարի, որպէս պատմել էր Նէնէն: Նրանք խիստ սիրով ընդունեցին իմ առաջարկութիւնը, մանաւանդ երբ պատմեցի անբախտ աղջկայ աղետալ անցքը:

Նա դարձեալ յիշեց առաջակներին և խօսքը փոխեց.— Ձեռք, հեռու, այստեղից շատ հեռու գնանք: Խեղճ աղջիկ, ինչ էր, որ նրան այդպէս կապեց ինձ հետ, արդեօք սէրը, արդեօք երախտադրական զգացմունքը, որ ես նրա կեանքը ազաւոր վիճակի մէջ կը դնեմ:

մինչև ես չը գիտէի, արդեօք Նէնէն կը համաձայնվէր մնալ ձկնորսի տնակում և սպասել ինձ,

Մօսկվայի առաջին լրագրերից մի քանիները գտնվում են պ. Աղամանի խաղը: Ինչպէս երևում է նա մասնակցեց մի հայոց ներկայացմանը «Պուշկին» թատրոնում: Խաղում էին «Կենդանիների» ընտանիքը: պիեսան: Բոլոր լրագրերից մէկը համեմատում է պ. Աղամանի խաղալու ձևը առկայի Մարա Բէրնարի խաղի ձևին: Այդ առաջին անգամ է պատահում մեզ լսել որ կարելի է համեմատել մի դերասանի խաղը մի դերասանուհու խաղին: Մենք կարծում ենք որ այդ տեսակ համեմատութիւնն ուղիղն անհնարին է, որքան անհնարին է համեմատել մի տղամարդու դերեցիկութիւնը մի կնոջ դերեցիկութեան հետ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ

ՆԱԽԱԿ ԹԻՒՐԻՖԻԱՅԻՑ

Կ. Պօլիս, 9 փետրվարի

Շատ հաւանական է որ այս տեսակ խնդիրն լաւ վրայ շատ երկար լսել չուզէք և հետաքրքրուէք իմանալ թէ ուր մնաց բարեկարգութեան հարցը, ինչ կընայ Սուլթանի և նախարարաց հանդիսաւոր խոստովանելը: Կերակի թէ այս խոստովանելն ալ պիտի մնան անկատար: Օրեց օր բարեկարգութեանց հարցը աւելի յետադիմութիւն կընէ քան յառաջդիմութիւն: Չգիտեմ մենքը նոյն իսկ ամենափոքրիկ խնդիրներն չեն ուղիկ կարգադրել: Պատմութեան տպագրութեան հրաման պիտի տային, և ահա տակաւին հազար արդիւնքներ կը յարուցանեն: Հին ազգաց պատմութիւն մը պիտի տպագրէ Միաց-ընկերութիւնը, կրթական նախարարութիւնը հրաման չը տար, վասն զի հին ազգաց պատմութեան մէջ պիտի խառնէ հայոց պատմութիւնն ալ: Հոգ չէ որ Սախտ փաշա խօսած ըլլայ, յայտարարած ըլլայ թէ՛ արտօնութիւն պիտի տրուի քանի որ արդի վարչութեան մէջ Գրան բարձրագոյն պաշտօնականներ կան: Այդ պաշտօնականներն ալ կը պանծային թէ «նայեցէք, ինչքան բարձր, հայոց պատմութիւնն տպագրելու հրաման առնեք»: Տաճիկները գործընկիւն լաւ չը տան, մէկ էֆենդին հրաման կուտայ, իսկ դր տար, նախապէս մէջընդմիջ ասանկ կը խօսեն: Իսկ մեր խեղճները մինչև որ ասոնք իրարու համաձայնեցնելու ելլեն ամիսներ, գոցեց տարիներ կը տեւէ, նոր փոփոխութիւններ տեղի կուենան, լրջացաւ դիմաց: Մենք հիմա աս ալ չենք ուզեր, նորանոր դժուարութիւններ, նորանոր արգելքներ կըլինին դիմացին: Գուռը այժմ կուզէ որ բոլորովին իր ձեռքի մէջ առնէ մեր դաստիարակութեան գործը: Ինչպէս որ մենք բոլոր մեր ներքին գործերը մենք տնօրինելու ազատ ենք, ասանկ ալ մեր զարոյցներու ոչ ոք խառնուելու իրաւունք ունի: Այժմ կրթութեան նախարարութիւնը կը հաղորդէ Պատրիարքարանի որ հայոց զարոյցներու լով էս:

—Որդի չունէնք, Աստուած մեզ որդի ուղարկեց, ասաց ծերունին,—կը պահենք մեզ մօտ, կը մտուցանենք, գոցեց մի ժամանակ բախտաւոր կը լինի նա:

—Ես չուտաւոր էի, գիտէի, որ քաւոր Պետրոսը որպիսի անհամբերութեամբ սպասելիս կը լինէ: Ես առաջարկեցի ձկնորսին իմ ոսկով լի քսակը, բայց նա հրաժարվեցաւ ընդունելուց: Եթէ պատրաստվում էի հեռանալ, Նէնէն հարցրեց: —Երբ կը գաս: —Հուտ կը գամ: Բայց դու այդ խրճիթից պիտի հեռանաս: —Երբ դու ինձ հետ չես լինի, ես ոչ մի տեղ չեմ գնայ:

Բաժանման րոպէն խիստ զգալի եղաւ: Նէնէն չը կարողացաւ զգալ իր կրքերը: Նա քարշ ընկաւ իմ պարանոցից, արտասուքը հեղեղի նման թափվում էր նրա աչքերից, և սրտաշարժ հեղիկանքով ասում էր. «Եթէ գնա, ինձ մնալի մի թողնիր»...

Չկնորսը և նրա պառտը հաղիւ կարողացան հանգստացնել նրան: Ես դարձեալ խոստացայ, որ նրան մնալ չեմ թողնի և ամեն օր կապեւում ձեռք նորսի խրճիթը: Ես բաժանվեցայ:

Գալով քաւոր Պետրոսի մօտ, նրա առաջին հարցը եղաւ.

—Ինչ արեցիր: —Սպանեցիր: —Իսկ դիակը: —Ձգեցիր ծովը:

Կրկնորդ մասի վերջը

նրանք ծրարները, դասագրքերը, դասատուները և փայտագործները իրենց պետք է ներկայանան, ինքն պետք է քննեն: Հարկ չը կայ ըսել թէ այսպիսի միջամտություն մը ուրիշ բան չէ բաց կթէ այսուհետ մեր տղոց անանկ կրթություն մը տալ ինչպես որ թիւրքերը կատարեցին: Անոնք պիտի աշխատեն որ աղքատին դատարար, ամեն աշխույժ պատանի դասեր մերժուին մեր դպրոցներէն: Պատրիարքարանը: Հաւանական է որ ինքն ալ չի լինի: Քանի որ Քաղ. Ժողովը լի է Բարձրագոյն Գրան պաշտօնակներով որք ամենքն ալ ինչ և ինչ չափ ունին, էֆենդիներու ակնարկին կը սպասեն իրենց գործը լինի: Դեռ կամ յառաջանալու համար, կարող չըլլան կարող պատասխան մը տալ: Մեր Քաղ. Ժողովը ուրիշ խնդրոց համար փութաբան կաշխատի, և իրեն պաշտօնի վրայ մնալն աղէկ է, սակայն եթէ այսպիսի ծանր խնդիրներու մէջ իրենց շահը և ազգին շահը իրարու հետ հաշտ չեն, լաւ կընեն որ հրաժարին: Գրան հետ ունեցած մեր յարաբերութեանց համար ինչ կը շահենք այսպիսի ժողովը մը ունենալէ: Այսինքն միշտ, ունենանք այսպիսի մարդեր մեր գլուխը որ շահած ըլլան Գրան վրաստաններէն, ահա ունենք այդ մարդերը և գործերը աւելի դէշ կըրթան: Եւ սակայն կարելի էր ներթափանցել որ այնքան հանդիսաւոր խոստովանելէ վերջ, սակաւին մի քանի չարաթի շանցած տաճիկներն այսքան անպատկառ կերպով հայոց դէմ շարժին:—Հայաստանի մէջ ալ ձեռքերուն կեղծ շարժերը չեն խնայեր: Բայց ինչ մեծ հրեշքը դիտել, այդ դժբաղդութիւնէն ի վեր բաղձալի հայեր պարսպ և խեղճ կը պտղոտին: Այնքան երեսակայէլ որ տեղական իշխանութիւնը այդ խեղճ և անպտուկ մարդերը կը ձերբակալեն և անոնցմէ տուրք մը կը պահանջեն: Գիտէք ինչ տուրք. իրենց շահած ստակին վրայ տուրք մը:—Ի դուր այդ մարդերը կը պատասխանեն թէ քանի որ հրեշտիկ պատճառաւ իրենք կորուսին իրենց ամեն ինչը ուսկից շահու տուրք տան, պէտք է շահին որ տան: Իսկ տեղական իշխանութիւնը կը պահանջեն նախորդ տարին կուտ վճարած տուրքին հաւասար: Սա քանիչիկ տրամաբանութիւնն ալ կընեն եղբիւր թէ՛ քանի որ այս մարդերէ տուրք չառնուի, անորք ալ բանի գործի կտէ չը պիտի ըլլան, պարսպ պիտի պտղոտին: Ինչ հոգածութիւն:—Լրագիրը կը հաղորդեն նաև թէ՛ Կարինի բանտին մէջ տապալակ 50-ի չափ բանտարկեալք կան, ասոնք շատ կը տառապին և «Մասիս»-ի ըսածին նայելով ասոնց չէ ներուած և ոչ իսկ հայերէն աղօթել:—Կիլիկիոյ կաթողիկոսական խնդիրն ալ այնպէս մնացել է: Կաթողիկոսը այս օրերս մեծ վէճ մը կուտենայ հոն տեղերը Սմիթիկոսի հիւպատի մը հետ: Հիւպատը (քոնսուլ) հռոմէական ըլլալով կը ջանայ եղբիւ հայոց մէջ լատինականութիւն տարածել և կաթողիկոսն ալ անոր հետ կուտի բռնուած է: Այս խնդրոց վրայ ընդարձակ տեղեկութիւններ չը ստացանք դեռ, հաղորդելու համար, առ այժմ սա է դիտարկու կէտը որ կաթողիկոսը կը շարունակէ առանց մեր պատրիարքին դիմելու ինքնապաշտ կատարելութիւններ ընել պաշտօնական անձանց հետ:

Իսկ եթէ այս տեսակ գործերը ոչ մի յաջող կարգադրութիւն չը ստացան անգին Երուսաղէմի խնդիրը կայ, որուն համար այժմ կառավարութեան միջամտութիւնը պիտի խնդրուի: Երեկ, կամ թէ այսօր որ կիրակի է, պատրիարքը և Սիմոն պէյ Մագուս, Սախա բաշայի պիտի երթային Երուսաղէմայ խնդրոցն համար, անշուշտ դացած ըլլալու են: Ինչպէս գիտէք մի քանի տարիէ առաջ խնդիրը կը զբաղէր աղղը և կը զգկամակը այդ պարտքը վճարել: Իրաւ է որ «Մասիս» կը յայտարարէ թէ բարեպաշտ ժողովուրդը «Մշակ»-ի կարեւորութիւն չը տալով իրեն, «Մասիս»-ի պիտի լսէ և պիտի վճարէ ամբողջապէս Երուսաղէմի պարտքը, սակայն աղղը ուրիշ կերպ մտածեց և տակաւին անխնամ մնացած է այս գործը: Ձեր կողմերէն եկած էր 4,000 բուրլին, հոս ալ 800 (ուրլը հարկը) բուրլի չափ կար, ամենքը մէկ տեղ 500 ոսկի բրին և յանձնեցին պահպանել: Եթէ շահագնաւութիւնը այսպէս շարունակէ հաղթել, երբեք հարկեր տարի մէջ կը վճարուի այս պարտքը, ի հաշիւի չառնելով տոկոսը: Կատարելին թէ՛ կառավարութեան կողմէ հանգանակութեան արդիւնք եղած է սա առարկութեամբ թէ այսպիսի գումար մը ուրիշ բանի կրնայ գործած-

ուիլ: Առ ալ կրնայ ըլլալ, բայց քանի որ հանգանակութիւնը կը շարունակուի, Երուսաղէմի պատրիարքը դուռնէ դուռ, եկեղեցիէ եկեղեցի կը պտղոտէ այս տապալ ժողովուր համար և ոչ որ կըսէ իրեն թէ չը ժողովէ, այն ատեն շատ հիմնուի ըսելը թէ կառավարութեան կողմէ արդիւնք կայ:—Այժմ կուտին որ կառավարութիւնը ինքն ալ այս գումարը, աւելի քան 300,000 բուրլի, յօժարութեամբ չը պիտի տայ, այն ատեն բռնութեան ներքե պիտի տայ: Տալու է, հնար չը կայ, եթէ անուշ խօսքով կուտան տուր, եթէ չեն տար ձեռով կուտան: Այս տուրքը պիտի ծանրանայ գլխաւորապէս Հայաստանի վրայ: Թիւրք կառավարութիւնը տեսակ մը մասնաւոր տուրքեր կառնէ քրիստոնեայներէն, և ասիկայ դաւաճներուն մէջ: Այժմ մեր Պատրիարքարանէն պիտի առաջարկեն Սախա բաշայի որ, այդ տուրքը զոր կը ժողովեն, ատոր գրեթէ մէկ քառորդը վրան աւելցուի և անանկ ժողովին և այդ աւելի առնուած մէկ քառորդը Պատրիարքարանի յանձնեն որ պէս զի վճարուի Երուսաղէմի պարտքը: Այս խորհուրդը վաղուց կար և պատրիարք ու Սիմոն պէյ այժմ կըրթան անոր դործադրութիւնը խնդրելու: Չարմանալի նկատուողութիւն, եթէ Գուրը կը կասկածի որ Երուսաղէմի պարտք չը կայ և մինքն այս խնդիրը ստեղծած ենք որպէս զի տեսակ հաւաքներ և թրքաց դէմ գործածենք, այն ատեն ինչպէս ինքն իր ձեռքով պիտի հաւաքէ այդ ստակը և մեր ափը լեցնէ: Իսկ եթէ Գուրը չուի այդպիսի կատիւն մը, այն ատեն ինչու առաջ կը քշեն թէ՛ Գուրը արդիւնք կըլլայ: Վաղը կամ միւս օր կը լսենք թէ Գուրը ինչ պատասխան տուրք է պատրիարքի և Սիմոն պէյի: Հաւանաբար Սախա բաշա այս առաջարկը պիտի ընդունի վրան զի նախ փորձի պատրուակ մ'է հայերը չարչրելու թիւ մը եւ, երկրորդ հայաստանցիները պատրիարքարանի դէմ դժգոհութեան առիթ պիտի ունենան. երկրորդ անգամ մը որ աւելցնեն տուրքը ալ այնուհետև ո՛վ դիտէ թէ պիտի պակսեցնեն: Ամենայն աղէկ տուրքը վարժուած տուրքն է կըսեն անոնապէս: Իսկ ամենին աւելին կայ, կառավարութիւնը հայոց ստակովը պատրիարքարանը իրեն չնորհապարտ պիտի ընէ: Ինչ երեսով պատրիարքարանը նոր առաջարկութիւններ պիտի ընէ այժմ, Գուրը այսպիսի մեծ չնոր մը պիտի ընէ հայոց, իրենցմէ ըսնի ստակ պիտի առնէ և իրենց չուած պարտքը պիտի վճարէ:—Մեր խելքը չը համենք: Քանի որ այս խնդիրը կայ, քանի որ այս պարտքը պիտի վճարուի ուղեղը չուղենք, այն ատեն թող միանան մեր բոլոր հարուստները և կարգադրեն գործը, հրաւր կարգադր յառ ձեր փարթաւներուն: Ինչու օտարը մեր գործին մէջ խառնենք:—Սակայն օտարին դիմելը աւելի աղէկ է, մեր մեծերուն քսակը անձալ կը մնայ: Երուսաղէմի միաբանութիւնը կը հրատարակէ իր հաշուեկշիւը, վերջացելա 1882 ապրիլ 30-ին, ուսկից կը տեսնուի թէ այդ թուականի վաճառքն քայ պարտքն էր (բուրլի հաշուեղը) զիւրութեան համար) 318,686 բ. 73 կ., իսկ տարեկան եկամուտը եղած է 1881—82 տարուայ մէջ 88,060 բ. 25 կ.—ծախքը 63,971 բ. 88 կ.—որով քայ կուտենայ 24,088 բ. 37 կ.—մանրամասնութեանց վրայ չենք խօսել, անշուշտ հող ալ կը խրկեն տաղադրուելու:

Հայկակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Լօնդոնի «Daily News» լրագիրը հաղորդում է, որ այժմեան հնդկական փոխարքայ մարկիզ Բիպոն, իր լիազօրութիւններ ժամանակաւ միջոցը վերջնապէս յետ, դը սակայն տիտղոս կրեւոր իրաւունք կը ստանայ:

—Փետրվարի 20-ին, Կ. Պոլսում պէտք է զեւպանի կոնֆերանցի կազմելի Լիվանի նահանգապետ Բուստան-փաշայի լիազօրութիւնները կը կարգադրեն մասին: Այդ կոնֆերանցիան, ինչպէս հետագիւրը հաղորդեց, մի քիչ ժամանակով յետաձգված է, որովհետեւ Ֆրանսիայում եղած գործերի ներկայ գրութեան ժամանակ, մարկիզ դէ-Նոյայի համար գիտար էր հարկաւոր հրահանգները ստանալ իր կառավարութիւնից, այն ինչ Բուստան-փաշայը գործը մասնաւոր շատ մասին է Ֆրանսիայի շահերին: Ինչպէս յայտնի է 1861 թւին Սիրիայի քրիստոնեայ ազգաբնակչութիւնը զազանային հալածանքի ենթարկվեցաւ մահմետական-ֆրանսիականների կողմից: Այդ անկարգութիւններին վերջ դրեց Ֆրանսիական ար-

շառղ զօրաբաժինը: Ապա, միջադարձին յանձնաժողովը, 1861 թւի յունիսի 9-ի արձանագրութեամբ, հաստատեց Սիրիայի համար առանձին վարչութիւն, որի մէջ կառարող իշխանութիւնը տրվում էր կաթողիկոսականութեան քրիստոնեայ նահանգապետին, որովհետեւ քրիստոնեայ բնակիչների մեծամասնութիւնը պատկանում է հռոմէական եկեղեցուն: Նահանգապետին նշանակում էր Բ. Գուրը պետութիւնների ընդհանուր համաձայնութեամբ: Այժմ նահանգապետի պաշտօնը վարում է Բուստան-փաշա, որը ազգով խաւայի է, կրթված է Թիւրքիայում, և մի ժամանակ թիւրքաց զեւպան էր Պետերբուրգում: Նա միշտ շատ թշնամաբար էր վերաբերվում դեպի Ֆրանսիական գերիշխանութիւնը Սիրիայում, և Ֆրանսիական բաղմիջս պահանջներ, որ նա թողնէ իր պաշտօնը: Իր պաշտօնում մնալու համար Բուստան-փաշան ստիպված էր Մակ-Մաճանի ժամանակ փախչել դեպի անձամբ բացատրութիւններ տալու. մի անգամ նա դժուարութեամբ արդարացաւ սուլթանի առաջ այն մեղադրանքները, որ բարձր էր նրա վրա վարչիկացած: Այս տարի վերջնում է Բուստան-փաշայի լիազօրութիւնների տաճարային ժամանակաւիջոցը, յանձնաժողովը պէտք է վճռէ, կարող է նա աւելի երկար պահպանել իր զորութիւնը: Այս օրերս «Հաւանի» Գործակալութիւնը հաղորդեց, թէ Ֆրանսիական կառավարութիւնը պահանջում է նահանգապետի փոխելը: «Daily News» լրագիրը պնդում է մինչև անգամ, որ իբր թէ Ֆրանսիական կառավարութիւնը արդէն յայտնեց փախչել օսմանսան դեսպանին, որ Բուստան-փաշայի լիազօրութիւնները շարունակելը կընդունի որպէս թշնամական ցոյց Ֆրանսիայի դէմ: Ի հարկէ, այդպիսի պայմաններով խօսք չէ կարող լինել կոնֆերանցիայի մասին, նախ քան մարկիզ դէ-Նոյայ պաշտած հրահանգները չը ստանալ:

—«Frank. Zeit.» լրագրի Բուխարեստի թիւթիկայի խօսքերով, Գորբուշայի գերմանական գաղթականները կրկին զանգառվում են, որ լուրանց հետ վատ են վարվում: 1874 թւին Բեսարաբիայի ռուսաց մասից գաղթած գերմանացի կաղանթագործները մի քանի տեղեր յատկացրեց և այլ արտօնութիւններ թվում ազատեց նրանց 11 տարով հարկով վճարելու: Բուստան-փաշայը պարտաւոր է հնչեց սկզբում գերմանացի գաղթականները, որոնք կատարելապէս աղքատացան, ենթարկվելով Գորբուշայից եկած չէքքեղներ և բաշիլոզմիներ յարձակումներին, այնպէս հաւատացած էին լուսինական կառավարութեան դէպի նրանց ունեցած բարի դիտաւորութիւնների մասին, որ դեռ ևս Բեսարաբիայում մնացած նրանց հայրենակիցները շատերը այդ բանից զրոյւած լինելու, ծախեցին իրանց կաշեկը Գորբուշայ գաղթելու: Նպատակով: Իսկ լուսինական կառավարութիւնը մեղումն էլ չուի նորեկներին նոյնպիսի արտօնութիւններ տալ, որպիսիք տուել է նրանց թիւրքաց կառավարութիւնը: Սրէնքներ մի յօդուած կայ, որով թույլ է տուած հողեր ձեռք բերել միայն լուսինացիներին և մինչև անգամ իրաւունք է տրվում լուսինական վարչութիւններին արդիւնք գաղթականութեան նպատակով ամեն մի նորեկին: Նորեկներին ծանրաբեռնակ անաւանելի հարկերով:

—Բոլոր լրագիրները համաձայն են լօրը Սախաբիլիի հետ, որ այս անգամ անգլիական թագուհու զահական ճառը անգոյն և անբովանդակ է: Պարլամենտի երկուցեան նիստում հետաքրքիր էր միայն Գրեյվիլի յայտնութիւնը, թէ Անգլիան կը դաւաճանի Եւրոպային, Երկրպոստին և իր սեփական շահերին, եթէ իր զօրքերը կը դուրս բերէ Երկրպոստից, մինչև որ հաւատացած չի լինի, թէ գործերի դրութիւնը հաստատ է այնտեղ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս օրերս խելագար յանցաւորների Բրոյմուրան բանտում վախճան վեցաւ, ոչոքից չը ճանաչված, բայց անգլիական գահ անկաղղ, հրաժարված կապիտան Ջ. Գուրը: Գուր ևս 1837 թւին մայիսին, Վիկտորիա թագուհու ծննդեան օրը, նա կալանաւորվեցաւ յանցաւորութեան և կէսնիցոտնեան պաշտարար բռնի կերպով մանկու փորձ անելու պատճառով: Նոյն թւի նոյեմբերին, Բրոյմուրի փողոցում, հայհոյական բառերով և սպառնալի ձեւերով յարձակվեցաւ այն կառքի վրա, որի մէջ նստած էր Վիկտորիա թագուհին և դնում էր Բէկինգհեմսն պաշտար: Այս

անգամ ինքն թագուհին հրաժանադրեց կալանաւորել կապիտան Գուրին: Հաշտաբար դատարարի մօտ կապիտանը յայտնեց, որ ինքն Գեորգ IV թագաւորի և Կարօլինա թագուհու որդին է և օրինական իրաւունքներ ունի անգլիական գահի վրա և աւելացրեց, թէ ինքն ծնվել է Բելիլիտում Մօնաէգիւ հրապարակի վրա: Անմիջապէս թագաւորական ընտանիքին չը վերաբերող բոլոր բաների մասին Գուր շատ խելացի էր դատում, բայց չափից դուրս կատաղում էր, հէնց որ յիշում էին նրա մօտ Վիկտորիա թագուհու անունը: Գուրից 1000 ֆունտ ստերլինգ դրամական պահանջեցին, որ իրան օրինաւոր կը քսէ, բայց որովհետեւ նա չը կարողացաւ ներկայացնել այդ դրամականը, նրան բանտարկեցին: Երբ որ կապիտանին կառքն էին նստեցնում, նրան յաջողվեցաւ կառքի պատահանները կտրել և նա ասեց պահապաններին. «Անգլիական զինուորներ, կատարեցէ՛ք ձեր պարտականութիւնը: Ազատեցէ՛ք ձեր թագաւորին»: Գառի ենթարկվելով անգլիական թագուհու մատին վերաւորական խօսքեր աւելու համար, Գուր խելագար յայտնվեցաւ, և առաջ նրան Բեսաբիլեմեան հիւանդանոցը ուղարկեցին, իսկ յետոյ 1864 թւին, տեղափոխեցին Բրոյմուրան բանտ, որ այս օրերս ծերութիւնից մեռաւ: Մինչև իր մահը նա խորը համոզված էր, որ ինքն անվիճելի իրաւունքներ ունի անգլիական գահի վրա:

Լօնդոնի «Standard» լրագրին Կ. Պոլսից հաղորդում են հետեւեալը. «Ստամբուլի միկլիթներում իւրաքանչիւր ուրաթթ օր աղօթք են անում սուլթանի կհանքի համար: Փետրվարի 9-ին, Անմիջի միկլիթում, երբ իմամը ամբիոն բարձրացաւ հրաւիրելով ուղղափառներին այդ սուլթանական աղօթքն անելու, մի երիտասարդ օֆիցեր յարձակվեցաւ նրա վրա, բացականչելով, «Ինչպէս, դու կամենում ես աղօթել այն մարդու համար, որը հայրենիքը դէպի կորուստ է տանում» և եւ թիւ գահի հաբուստի տեղի ու տեղը սպանեց իմամին: Այդ ժամանակ սպանութեանը հանդիսատես ուղղափառները մինչև անգամ մարդասպանին բռնակու փորձ չարեցին: Նրան միայն սղիցիան կալանաւորեց:

Վիեննայի «Polit. Corresp.» լրագիրը հաղորդում է, փետրվարի 17-ից, որ պարսից շահը դիտաւորութիւն ունի Նոր ճան ապահոյ հոդուցիւն անել Եւրոպա: Նա առաջ Մոսկւա կը գնայ թագաւորութեանը ներկայ լինելու համար, որտեղից կերթայ Վիեննա, Հոմ, և Կ. Պոլսով Պարսկաստան կը վերադառնայ:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹՆԵՐ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 17 փետրվարի: Ձինուրական բաժնին տուած հրամանով յայտնվում է, որ յունվարի 19-ին Բարձրագոյն Հաստատված է կանոնադրութիւնը կոզակների ծառայութեան մասին զօրքերից դուրս, զինուորական դասակարգից դուրս գալու մասին և զինուորական ծառայութիւն մըտնելու: Այդ կանոնադրութիւնը որ տպված է «Русскій Инвалидъ» լրագրի մէջ, փոխարինում է 1869 թուականի ապրիլի 21-ին Բարձրագոյն Հաստատված պետական խորհրդի կարծիքը կոզակների դասակարգի վերաբերութեամբ: «Новое Время» լրագիրը հաղորդում է, որ թագաւորութեան համար նշանակված մասնաժողովի մի մասը արդէն Մոսկւայում է, միւս մասը մարտին կուղևորվի: Նախապատրաստական աշխատանքները Մոսկւայի մէջ անընդհատ շարունակվում են: Քաղաքային վարչութեան առաջարկութիւնը կիրակի և տոն օրերին առևտուրը սահմանափակելու մասին մերժվեցաւ դումայից 121 ձայների շովայի երկամեղով վրա փոստային գնացքի երկու վաղուհներ լիան գծից: Գժրադրութիւններ չեն եղել:

ԿԻՍՎ, 17 փետրվարի: Պայմանները լաւ են: Շաքարի շատ գործարաններ գիլիլեկեղ են տալիս 15 մինչև 30%: Լուր է տա-

րաժպետ, որ հարաւարեման երկրում նորից կը սկսեն գործել շաքարի մի քանի գործարաններ, որոնք փակված էին գործերի փառ ընթացքի պատճառով: Մի քանիսն էլ նոր են բացվում:

Օրհնութիւն, 17 փետրվարի: Բէյքը մարդկեցաւ, բոլոր նաւերը նաւահանգիստ մտան: Միաժամանակ բեռնաւորվում են 42 շոգե-նաւեր: Նաւահանգստի մօտ հացի բազմաթիւ սայլեր կան:

ԽԱՐԿՈՎ, 17 փետրվարի: Ֆիլիպովի գործի մասին էկզզերաների կարծիքը երկուսի բաժանվեցաւ. մի մասը ձանաչեց Ֆիլիպովին հոգեպէս հիւանդ, միւս մասը հերքում է այդ:

ԲԵՐԼԻՆ, 17 փետրվարի: Էդլինբուրգեան դուքսը և դքսուհին Անգլիա ուղևորվեցան:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 17 փետրվարի: Էդհեմփաշա նշանակված է ներքին գործերի մինիստր:

ՀԱՍԿ, 17 փետրվարի: Մինիստրութիւնը հրաժարական տուեց:

ԼՈՆԴՈՆ, 17 փետրվարի: Բանկը ցած-րացրեց զիսկոնա 3%:

ՓԱՐԻՋ, 17 փետրվարի: Գնեսրալ Բօրեր-տի հարցից յետոյ արքայազն իշխանների մասին հրամանի վերաբերութեամբ սենատը 154 ձայների մեծամասնութեամբ 110 դէմ որոշեց անցնել հերթական հարցերի:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՍՆԱԻՈՐ ՀԻՒԱՆԳԱՆՈՑ

(ԿՈՒԿԻՍ, ՍԻՄԵՆՈՎՍԿԻ ՓՈՂՈՑ, Տ. ՀԱԽ-ՎԵՐԳԵԱՆԻ):

Հիւանդները ընդունվում են ամեն օր:

Ա. ՆԱԽԱՍԱՐ-ԴԵԱՆ—վերաբուժութեան և վերականգն. հ. և ԲՈՒԿՈՎՍԿԻ—կանանց, երեխայոց և ներքին հ. 10¹/₂—12 ժ. ՇԱՀԱԶԻՋԵԱՆՑ—ներքին հ. 12—1 ժ. աչքացաւի ԼԱՐԻՈՆՈՎ—ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի և ԲԵՅԽ—չորեքշաբթի և կիրակի:

Երեկոյեան 5—7 ժ. ՈՒՇԱԿՈՎ—երե-խայոց և կոկորդի հ. երեքշաբթի, հինգ-շաբթի և շաբաթ: Ջրային և հողեկան հ. և էլեկտրաբուժութեան ՅԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵԱՆՑ—ամեն օր և, իբր խորհրդակից նոյն հիւանդութեանց համար, Ա. ԲԱՐԱՅԵԱՆ—երեքշաբթի և շաբաթ: Ընդհանուր բժշկական խորհուրդ (կոնսուլտացիա)—երեքշաբթի և շաբաթ 7—8 ժամը երեկոյեան: Գիշերօթիկ հիւանդները վարձ խորհուրդ երթնեկներին—50 կօպ. կօնսուլտացիան— 3 ռուբ. չքաւոր-ները—անվարձ:

Հիւանդանոցի կառավարիչ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ բնակվում է նոյն հիւանդանոցում:

Շուտով կը բացվի հիւանդանոցում և Ջրաբուժական բաժանումը, որին կը ձեռնարկի բժիշկ ՏԵԼԵԱՖՈՆԱ:

(չոր. ուրբ.)

ՆՈՐՈԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐԿԱԹԷ ԹԵԼԻՑ խողանակներ (ՇԶԵՕՏԿԱՆԵՐ) արծաթաձրած և վիպակա-նով ԳԼՈՒԲՈՒՄԻ ԳՐԻՋՆԵՐ, որոնցով կարելի է զրել ամենակոշտ թղթի վրա, զեղեցիկ թի-ՅԱՄԱՆՆԵՐ մի ֆունտ լաւ թէթի հետ 1 ռ. 65 կ.: Ծախվում են Անգլիական խանութի մէջ: Նոյն տեղը 500 տեսակ զրիչներ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՁԵՆԱԳՐԻ համար և շատ ու-րիշ ապրանքներ ծախվում են ԿԻՍԿԱՆՈՎ: 10—10

Մի ԳԵՐՄԱՆՈՒՄԻ տիկին, ՎԻԵՆԱՅԻՑ և-կած, միջին հասակի, կը կամենար ՈՒՍՈՒՑ-ՉՈՒՆՈՒ կամ ԳԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒՆՈՒ պաշտօն ու-նենալ թիֆլիսի մի լաւ ընտանիքում: Կա-րող է և ԳԱՍՏԻԱՆԵՐԸ գնար:

Հասցէն «ՄՇԱԿ» խմբագրատանը:

10—10

ՂԱՐԱԲԱՂԻ

Ա Ս Տ Ղ Ա Գ Է Տ Ը

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՊԼԱՏՈՆ ԶՈՒԲՕՎԻ

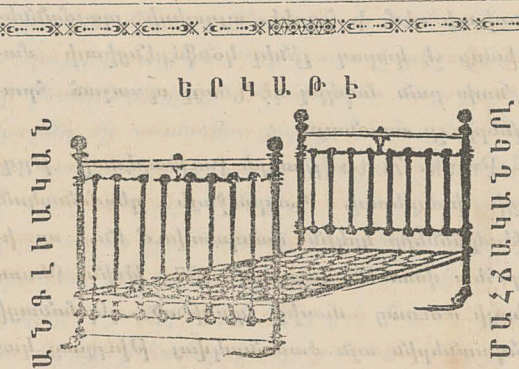
ԹԱՐԳԱՆՆԵՑ ԲԱՅՅԻ

Թիֆլիսում գինն է 1 ռ. 20 կ.

Թիֆլիսից դուրս . . . 1 ռ. 50 կ.

Վաճառվում է

«Մշակի» խմբագրատանը, «Կենսաբու-կան զբաղմունքներում» Զաքարիա Գրիգորեանի «Կովկասեան զբաղմունք-ում» պ. Շահվերդեանի զբաղմունքում: պ. պ. Շահինեանի և Տեր-Գրիգորեանի ծխախոտի մագազին-ներում:

Մի հոգու համար 8 ռուբլուց, եր-կու հոգու համար 14 ռ., մահիճներ ծովային խոտով լցված 6—9 ռ. ԱՆԳ-ԼԻԱԿԱՆ ԽՆՈՒԹԻ ՄԻՋ: Նոյն տեղը մեծ քանակութեամբ ԱՄԱՆ-ՆԵՐ, զանախներ պատառաքաներով, երկաթէ ԳՐԻՋՆԵՐ, կողպէքներ, թիւեր, աղամարդկերանց և կանանց ԹԱՄԵՐ, մատուցարաններ, ԿԼԵՆԿԱ, բէլովիւր-ներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ալբոմներ, կօնֆեկա-ներ, թիւ 1-ին հունձի և այլն 25% աւելի լաւ և էժան քան թէ ուրիշ տեղը: 35—100

Въ Редакціи газеты
«МШАКЪ»

Продается
БРОШЮРА

„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНИЕ
ТУРЕЦКИХЪ АРМІЯНЪ.“

Д. Григорія АРЦРУНИ.

Брошюра напечатана въ Москвѣ

Цѣна 25 коп.

«ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԹԵՐԹ»
ՄԻ ԱՄՍՎԱՑ ՀԱՆԳԷՍ

(1—2 տպագրական թերթից բաղկացած)
1883 թ.

Հրատարակվում է ԵՐԵՎԱՆԻՄ: Տարեկան գինն է 3 ռուբլ կանխիկ վճարելի: Ստորա-դրվել կարելի է խմբագրատանը: Օտար քաղաքից զիմում են հետևեալ հասցեով. В г. Эривань. Въ редакцію журна-ла «Гигіеническаго листа»

Խմբագիր հրատարակիչ, երեանի քաղա-քային բժիշկ ԼԵՈՆ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆՑ

5—5

ԳԱԼԵՐԵԱ ԱՐԾՐՈՒՆԻ, ԳՎՈՐՅՈՎԱՅԱ ՓՈՂՈՑ

ՊԱՆԵՍ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ № 144.

СКЛАДЪ ЕВРОПЕЙСКИХЪ ТОВАРОВЪ

№ 144, ГАЛЛЕРЕЯ АРЦРУНИ

Ծախվում են. մեծ քանակութեամբ և խիստ էժան, վիեննայի ԹՈՆԷԹ Փար-րիկայի ՄԵԲԵԼԻ ամեն տեսակ, նոյնպէս ՈՍԿԵՉՈՐ ՇԻՋԱՆԱԿՆԵՐ հայելիների հա-մար և ՀԱՅՆԼԻՆԵՐ, լուսանկարների համար ԱԼԲՈՒՄԻ Թուղթ, բէլգիայի ԱՊԱԿԻ-ՆԵՐ պատուհանների համար, ամեն տեսակի, նոյնպէս ՄԱՐՄԱՐԻՍԵ քար, ԹՈՒ-ՋԵԱՑ ԱՄԱՆՆԵՐ էմալով, ՆԻԹԱՐ ԳԱՐԺԱՆ, ՈՍԿԻ և ուրիշ շատ ապրանքներ:

ՎԻԵՆԱՅՈՒՄ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է

L'ORIENTAL

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԹԵՐԹԸ, ԱՄԻՍԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ:

«Ժուրնալ դ'Օրիան» զաբարեցրած թերթի տեղ է հրատարակվում այդ նոր լր-գիրը: «L'Oriental» թերթի տարեկան գինը 8 ռուբլ է, կէս տարվանը 4 ռուբլ:

Գրել կարելի է «ՄՇԱԿ» խմբագրութեան մէջ, կամ ուղղակի վիեննայում գրել-ով հետևալ հասցեով. Vienne (Autriche) M. F. Salles I. Neuer Markt

ԾԱԽՎՈՒՄ Է

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ

Ծ Ա Ղ Կ Ո Ւ Ն Ք

(Թարգմանական. Ա. Մ. Ե. Պ.)

Ազնիւ թղթի վրա զեղեցկատիպ:

Գինը 25 կ.:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Յ. ՆԱԶԱՐԵԱՆՑԻ

«ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ»

Երրորդ տարուայ դասագիրքը

Երկրորդ տպագրութեամբ:

Գինը 40 կօպէկ է:

Գումարով առնողներին զիջումն կը լինի: Ծախվում է Կենտրոնական զբաղմունքում:

ԲԱՅՅԻ

ԽԱՄՍԱՆԻ

ՄԵԼԻԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գինն է 1 ռ. 50 կ.

Գիրքը բաղկացած է 467 երեսներից

Թիֆլիսում վաճառվում է

«Մշակի» խմբագրատանը. «Կենտ-րոնական զբաղմունքներում» Մերիմանովի տանը № 3 և 4. Պ. Զաքարիայ Գրիգորեանի «Կովկա-սեան զբաղմունքներում» պ. պ. Շահինեանի ծխախոտի խանութում: Պ. Շահինեանի ծխախոտի խանութում:

Օտարաքաղաքացիք կարող են զիմել կամ իշխել տեղերը, կամ ուղղակի հե-ղինակին հետևեալ հասցեով. ТИФЛИСЪ. Редакция «Мшакъ» РАФФИ.

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒՄՊԱՀ պաշտօն է որ-նում ամենայն տեղ: Յանկացողներին վա-ձել խմբագրատան մէջ: 3—3

ՊԱՐՏԻՋԻ բոյսերի և ԾԱՂԻՒ-ՆԵՐԻ թարմ սերմեր նոր ստացված ԼԱՐՇԷԻ ՍԵՐՄԵՐԻ ԴԷՊՈՒՄ Գօրծինակի փողոց № 11: 3—5 (1)

Ա. ՊՐԻԴՈՆՕՎԻ և Ի. ՇԱ-ՆԱԶԱՐՕՎԻ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆՆԱԿԸ ապահովում է հանգչե-րներին 5% առաջին և երկրորդ փող-առութեան ՏՕՄԱԿՆԵՐԸ 50 Գրասենեակը գտնվում Սերգէյեվսկայա փ-ղոցի վրա, պետական բանկի բաժնի հա-գէպ տուն № 7: ՕՏԱՐԱՔԱՂԱՔԱՅԻՆԵՐԻ խնդրում են անպատճառ ուղարկել ան-հրաժեշտ գրամը, թէ փօստի ծախսի և թէ գրօշմաւոր մարկանքի համար, իւրաքան-չիւր ապահովագրի համար 10 կ: 3—5 (1)